

РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЇЇ ЕЛЕМЕНТІВ

Запропоновано визначення та функції міжнародної валютної системи. В історичній ретроспективі розглянуто міжнародні валютні протосистеми та юридично оформлені системи. Наведено характерні риси, проблеми та переломні моменти Паризької, Генуезької, Бреттон-Вудської та Ямайської валютних систем. Проаналізовано стан сучасної міжнародної валютної системи крізь призму її основних елементів. Першим елементом міжнародної валютної системи названо світовий грошовий товар як сукупність усіх платіжних інструментів, які можуть бути використані у міжнародних розрахунках. Оцінено співвідношення резервних валют, розглянуто пропозиції щодо введення єдиної світової валюти чи посилення ролі СДР. Зазначено, що світ наразі не готовий до введення єдиної валюти, оскільки максимальною мірою її ефективність зможе проявитись лише за умов "оптимальної валютної зони", досягнення якої в глобальному масштабі сьогодні виглядає децю утопічним. Розглянуто існуючі та перспективні регіональні валютні альянси. Другим елементом міжнародної валютної системи обрано валютний курс. Наведено класифікацію режимів валютного курсу згідно МВФ через виокремлення трьох їх типів, які, в свою чергу, складаються із десяти категорій; здійснено огляд режимів валютних курсів країн світу. Підкреслено, що очікування економічної спільноти на поступовий перехід світового господарства до режиму плаваючих валютних курсів після Ямайської конференції загалом не виправдались, адже близько 66% країн-членів МВФ використовують ті чи інші режими фіксації чи керування валютними курсами. Третім елементом міжнародної валютної системи зазначений валютний ринок. Наведено його основні індикатори: середньоденний обіг, співвідношення валют, найпопулярніші валютні пари, географічне поширення. Суттю четвертого елементу міжнародної валютної системи названа її регулятивна складова, яка представлена міжнародними валютно-фінансовими організаціями. Виявлено проблеми та причини нестабільності сучасної міжнародної валютної системи. Розглянуто напрямки реформування світової валютної системи. Обґрунтовано перспективність введення багатовалютного стандарту як базового елемента нової світової валютної системи.

Ключові слова: світова валютна система, Міжнародний валютний фонд, валютні відносини, валюта, "дилема Тріффіна", глобальна нестабільність, валютний ринок, валютний курс, міжнародні розрахунки.

JEL: E42, E44

Постановка проблеми. Реформування світової валютної системи є актуальним питанням сьогодення, оскільки наявні на даному етапі розвитку міжнародних валютних відносин негативні тенденції, які проявляються через виникнення валютно-фінансових криз, підкреслюють необхідність зміни принципів існуючої валютної системи. Дослідження процесів трансформації світової валютної системи викликане новітніми тенденціями в розвитку світової фінансової архітектури, зокрема такими, як: глобалізація, регіоналізація, валютні протистояння основних центрів економічної сили. Крім того, використання в якості світової резервної валюти національної валюти однієї з країн-лідерів призводить до значних суперечностей в розміщенні міжнародної фінансово-економічної сили. Нестійкість курсів валют, що є характерною для сучасної валютної системи, негативно впливає на розвиток міжнародної торгівлі, всієї системи міжнародних розрахунків, що сприяє виникненню необхідності пошуку шляхів підвищення їх стабільності.

Головна причина нестабільності світової валютної системи, що базується на використанні національної валюти як міжнародного засобу розрахунку була виявлена ще в 1960 році Р. Тріффіном – протиріччя національних і міжнародних інтересів при проведенні грошово-кредитної політики. Зазначений парадокс був притаманний Бреттон-Вудській валютній системі, але відміна фіксованих паритетів у рамках Ямайської валютної системи не зробила її більш стабільною та ефективною. “Дилема Тріффіна” зберігається і в сучасній світовій валютній системі [1].

В останній період ведеться багато дискусій щодо різних варіантів реформування світової валютної системи, в тому числі повернення до золотого стандарту, посилення валютного поліцентризму, розвиток валютної регіоналізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин проблеми. Із 2008 р. основні концептуальні, стратегічні підходи, які стосуються реформування фінансової та валютної систем, виробляються насамперед в рамках “Групи 20” і викладаються в підсумкових документах її самітів.

Проблемам реформування світової валютної системи, її регулювання та стабілізації присвячені дослідження таких зарубіжних та вітчизняних вчених, як: Дж. М. Кейнс, Б. Бернанке, Р. Мандел, Дж. Стігліц, С. Фішер, Р. Тріффін, Е. Трумен, Х. Брувер, А. Вожков, Л. Красавіна, Г. Мироненко, А. Гальчинський, В. Козюк, О. Шаров, Є. Савельєв, О. Черняк.

З огляду на трансформаційні та структурні перетворення в сучасній світовій економіці питання про реформування існуючої валютної системи залишається актуальним та потребує вирішення.

Метою даної статті є дослідження основних етапів становлення світової валютної системи, аналіз її основних елементів та виявлення пріоритетних напрямків розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Регламентация валютних відносин у світовому співтоваристві відбувалася в межах генезису світової валютної системи. Міжнародні валютні відносини були зумовлені процесом створення світового ринку, поглибленням міжнародного поділу праці та розвитком економічних відносин між різними державами.

Міжнародна валютна система являє собою сукупність міжнародних платіжних засобів (вільні конвертовані валюти, міжнародні колективні валюти); режимів валютного обміну (включаючи валютні курси і валютні паритети); умов конвертованості; механізмів забезпечення валютно-платіжними засобами міжнародного обороту; регламентації та уніфікації міжнародних розрахунків; режимів міжнародних ринків валют і золота;

статусів міждержавних інститутів, які регулюють валютні відносини; мереж міжнародних і національних банківських установ, що здійснюють міжнародні розрахункові та кредитні операції, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю [2].

Світова валютна система покликана виконувати дві головні функції: по-перше, створювати сприятливі умови для розвитку виробництва та міжнародного поділу праці, по-друге, забезпечувати безперебійне функціонування її структурних елементів, що є найголовнішим.

Історичні витоки перших спроб формування міжнародної валютної системи можна спостерігати ще в античний період в умовах досягнення окремими націями регіональної гегемонії та закріплення за їх валютами функції засобу міжнародного обміну. Історично перша формальна міжнародна валютна система базувалась на грошовій одиниці “дарік” Держави Ахемідів (Персія) у V столітті до н. е. [3]. Її наступницями стали валютні системи Римської (денаріус) та Османської імперій (золотий динар), а згодом – протягом XVI–XX століть – системи на основі грошових одиниць колоніальних осередків (іспанського долара, голландського гільдера, французького франка та британського фунта стерлінгів).

Однак першу дійсно світову, а не регіональну валютну систему було юридично оформлено у 1867 р. на Паризькій міжнародній конференції. Проте наявність паралельно із золотом “еквівалентних” засобів платежу в міжнародній торгівлі у вигляді грошових знаків, що несуть “золотий вміст” з декількома незалежними (і досить часто антагоністичними) центрами емісії при повній відсутності механізму оцінки їх реальної вартості стали передумовами цілої серії криз. Держави не змогли гарантувати “золотий вміст” своїх грошових знаків (враховуючи повоєнний стан), що викликало підрив довіри до них та величезний попит на золото.

Генуезька валютна система 1922 р., яку інколи (особливо у вітчизняній літературі) називають “Другою світовою валютною системою”, стала швидше спробою реставрації довоєнного золотого стандарту в умовах дефіциту золота [4]. Світова валютна система міжвоєнного періоду мала такі особливості: в якості кількісної міри вартості використовувалося золото, вартість національних валют була фіксована в межах так званих “золотих точок”, пов'язаних з витратами на переміщення золота; золото фактично було повністю витіснено з внутрішнього обороту; в якості резервів, крім золота, стала використовуватися іноземна валюта. Як показав подальший розвиток подій, ці нововведення не змогли позбавити світову валютну систему від своєї “дитячої хвороби” – наявності декількох засобів платежу в міжнародній торгівлі при повній відсутності механізму оцінки їх реальної вартості, до того ж виникли нові ризики, пов'язані з визначенням процентних ставок депозитів в іноземних активах [5].

Для відновлення світового фінансово-кредитного сектору після Другої світової війни була сформована Бреттон-Вудська валютна система, яка заклала повноцінну юридичну та інституційну (МВФ та МБРР) основу міжнародним валютно-фінансовим відносинам на таких принципах: ціна золота була жорстко зафіксована на рівні 35 доларів за тройську унцію, курси решти ж валют були фіксовані до долара (коливання понад $\pm 1\%$ повинні були “гаситись” інтервенціями центральних банків). Зміни курсів валют дозволялись через девальвацію та ревальвацію, але лише за згодою МВФ та не більше 10%. Однак механізму оцінки реальної вартості валют так і не було запропоновано. Крім того, прив'язка до долара США містила певні протиріччя: емісія долара повинна відповідати обсягу золотого запасу в країні і, водночас, бути достатньою для забезпечення світової грошової маси; США також отримали можливість

скорочувати дефіцит власного платіжного балансу за рахунок емісії долара, тоді як решта держав змушені були для цих цілей здійснювати інтервенції. Дані протиріччя з часом привели до дефіциту золота в США, девальвації американської валюти до 42,2 доларів за тройську унцію та, зрештою, до колапсу Бреттон-Вудської системи.

Протягом деякого періоду часу (1973–1976 рр.) курси валют стихійно детермінувались ринковими силами, що, зрештою, і було закріплено як стандарт на черговій сесії Тимчасового комітету з питань міжнародної валютної системи МВФ, який відбулася в столиці Ямайки. Розроблені на сесії поправки до статуту МВФ передбачали повну демонетизацію золота та стали називатись Ямайською валютною системою, основні принципи якої зберігаються і по сьогодні. Не зважаючи на типове уявлення про дану систему як про модель вільної конкуренції, де-юре плаваючий курс розглядається в статуті МВФ швидше як тимчасовий захід на період криз для досягнення стабільних, але коректних паритетів валют.

Головні аспекти основних етапів формування світової валютної системи наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Етапи еволюції світової валютної системи

Етап (рік формалізації)	Стандарт	Особливості
Паризька валютна система (1867)	Золотомонетний	Функціонування золота як світових грошей; Фіксування золотого вмісту національної валюти; Фіксування валютних курсів; Вільне карбування золотих монет; Банкноти та білонні гроші вільно розмінюються на золоті.
Генуезька валютна система (1922)	Золотозлитковий, Золотодевізний	В обігу відсутні золоті монети; Банкноти і білонні монети розмінюються лише на золоті злитки; Скасоване вільне карбування золотих монет; Національні кредитні гроші (банкноти, векселі, чеки, депозити) почали використовуватись як міжнародний платіж.
Бреттон-Вудська валютна система (1944)	Золотодевізний (золотовалютний, валютний, золотодоларовий)	Збереження ролі золота як розрахункової одиниці в міжнародному обігу; Фіксовані валютні курси; Заборона вільної купівлі-продажу золота; Долар у режимі золотого стандарту, решта валют фіксовані до долара; Інституційною основою стали МВФ та МБРР.
Ямайська валютна система (1976)	Паперово-валютний (стандарт СПЗ)	Повна демонетизація золота у сфері валютних відносин; Анульовано офіційну ціну золота та фіксацію масштабу цін; Перетворення колективної одиниці СПЗ на головний резервний актив та засіб розрахунку; Впровадження гнучких валютних курсів національних одиниць.

С. Новак [5] пропонує наглядну модель трансформації Світової валютної системи, яка відображає напрямок, ключові детермінанти деформації і логіку адаптації її форми (рис. 1).

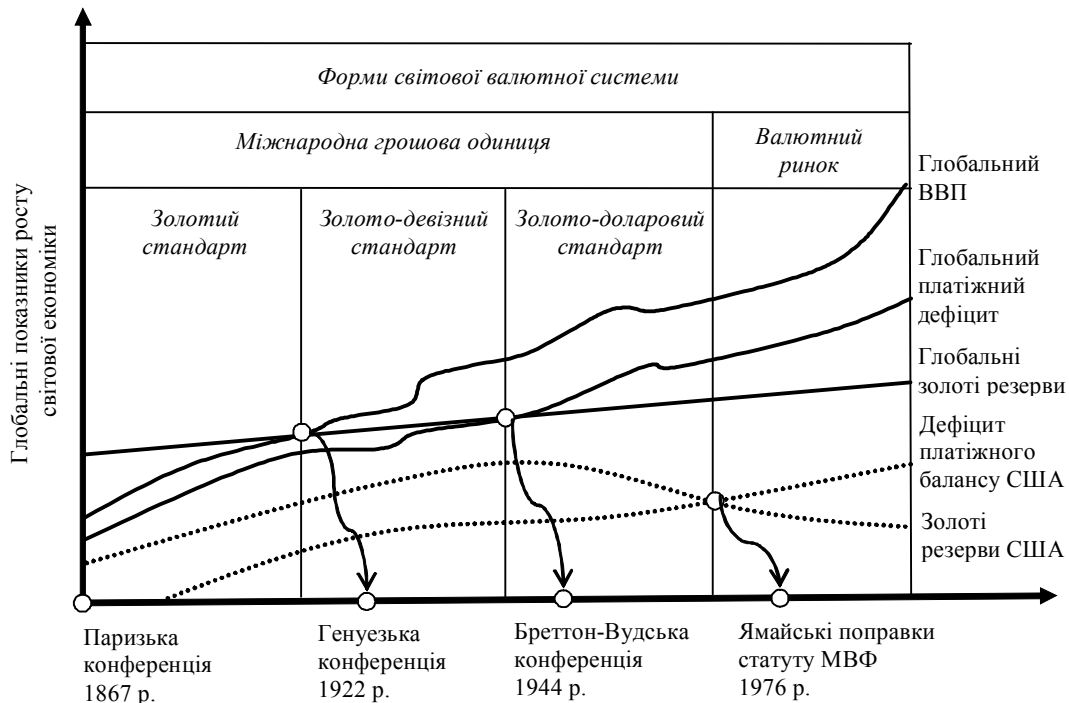

Рис. 1. Хронограма еволюції світової валютної системи [5]

Розглянемо стан сучасної міжнародної валютної системи крізь призму її основних елементів.

Першим елементом міжнародної валютної системи є так званий світовий грошовий товар. Історично вихідним міжнародним грошовим товаром було золото, пізніше у міжнародних розрахунках почали використовувати кредитні гроші (векселі, банкноти, чеки на депозити). Сукупність усіх платіжних інструментів, які можуть бути використані у міжнародних розрахунках, називають міжнародною ліквідністю. Протягом останніх років не публікувались офіційні дані по кількості усіх валют в обігу, тому орієнтовне уявлення про їх співвідношення можна отримати проаналізувавши резервні валюти (табл. 2).

Таблиця 2

Склад офіційних валютних резервів держав світу, %

	2000	2005	2010	2015
Долар США	70,5	66,4	61,8	64,3
Євро	18,8	24,3	26,0	19,8
Фунт стерлінгів	2,8	3,6	3,9	4,9
Японська єна	6,3	3,7	3,7	4,0
Швейцарський франк	0,3	0,1	0,1	0,3
Інші	1,4	1,9	4,4	6,7

Примітка. Наведено за [6].

Доволі часто із політичних трибун лунають пропозиції про створення єдиної світової валюти. В історичній ретроспективі деякі функції світових грошей виконували іспанський долар (XVII–XIX ст.), золото (XIX–XX ст.), долар США (1941–1976, неформально і по сьогодні). Свого часу робились розрізнені заяви щодо необхідності формування валютних структур кошикового типу із різним контентом (за участю резервних валют, російського рубля, юаню, рупії і т. п.), створення нових наднаціональних валют, повернення до золотого стандарту, введення “натуральних” валют, офіціалізації криптовалют тощо.

За своєю суттю близьким до статусу міжнародних грошей може стати СДР – резервний та платіжний засіб МВФ кошикового типу, який із 1 жовтня 2016 р. по 30 вересня 2021 р. буде формуватися відповідно до наступного вагового співвідношення курсів п'яти валют: американський долар – 41,73%, євро – 30,93%, китайський юань – 10,92%, японська єна – 8,33%, фунт стерлінгів – 8,09% [7]. Більш активне залучення СПЗ до міжнародних валютно-фінансових відносинах, на чому наполягає низка країн (особливо Китай), дозволить подолати парадокс Тріффіна – протиріччя між міжнародним характером використання і національною природою валют.

Проте світ наразі не готовий до введення єдиної валюти, адже максимальною мірою її ефективність зможе проявитись лише за умов “оптимальної валютної зони”, досягнення якої в глобальному масштабі сьогодні виглядає дещо утопічним. Швидше за все, після досягнення певної глобальної економічної стабілізації надалі продовжуватимуться процеси валютної регіоналізації. Поряд із уже існуючими нечисленними валютними союзами (наведеними в табл. 3) формуватимуться нові інтеграційні структури – їх прототиби різної міри готовності уже задекларовані для країн Перської затоки (із спільною валютою халіджі), Східноафриканської спільноти (східноафриканський шилінг), західноафриканської монетарної зони (еко), країн АСЕАН+3 (азійська валютна одиниця) тощо.

Таблиця 3

Регіональні монетарні угруповання

Монетарний союз	Валюта	Центральний банк
Європейський валютний союз (1999)	Євро	Європейський центральний банк
Східнокарибський валютний союз (1950)	Східно-карибський долар (прив'язаний з 1976 р. до долара США, раніше – до британського фунта)	Центральний банк Східних Карибів
Центральноафриканський економічний та монетарний союз (1945)	Центральноафриканський франк CFA (прив'язаний до французького франка, тепер до євро)	Банк держав Центральної Африки
Західноафриканський економічний та монетарний союз (1945)	Західноафриканський франк CFA (прив'язаний до французького франка, тепер до євро)	Банк держав Західної Африки

Примітка. Наведено за [8].

Другим елементом міжнародної валютної системи вважається валютний курс. Згідно з останньою на момент публікації статті класифікацією режимів валютного курсу МВФ (дані “Щорічного звіту по режимах валютних курсів та валютних обмеженнях” від 2014 р. [9]), виокремлюють три типи режимів, що в свою чергу складаються із десяти категорій:

1. Режими фіксованого курсу (*hard peg*):
  - відсутність національного платіжного засобу, тобто формальна доларизація;
  - валютне правління або валютна рада (*Currency board arrangement*).
2. Перехідні режими (*soft peg*):
  - традиційна фіксація до якірної валюти або до валютного композиту (*Conventional peg*);
  - фіксація у рамках горизонтального коридору (*Pegged exchange rate within horizontal bands*);
  - стабілізаційний режим (*Stabilized arrangement*);
  - повзуча прив’язка (*Crawling peg*);
  - інші режими з можливістю коригування курсу (*Crawl-like arrangement*).
3. Режими плаваючих курсів (*floating regimes*):
  - плаваючий курс (*Floating*);
  - незалежне плавання (*Free floating*).
4. Інші (*residual*):
  - інші режими керованого курсу (*Other managed arrangement*).

Серед науковців та практиків дана класифікація МВФ дістала стислого визначення – класифікація *de facto*. Її ключова відмінність від попередніх версій полягає у аналізі фактичної динаміки номінальних валютних курсів: офіційного валютного курсу (*de jure*) та курсу паралельного (чорного) ринку за умов множинності валютних курсів. В табл. 4 наведено класифікацію режимів валютних курсів країн світу за даними МВФ.

Як бачимо із даних табл. 4, очікування економічної спільноти на поступовий перехід світового господарства до режиму плаваючих валютних курсів після Ямайської конференції загалом не виправдались. Приблизно 66% країн-членів МВФ використовують ті чи інші режими фіксації чи керування валютними курсами. Причому “боязнь плавання” поступово посилюється, враховуючи помірні темпи відновлення глобального економічного росту та фінансової стабільності (у 2008 р. частка країн із плаваючим режимом становила 39,9% у порівнянні із 34% в 2014 р.). Проте заради справедливості варто зазначити, що більшість провідних економік світу таки перейшли до плаваючого валютного курсу.

Таблиця 4

Режими валютних курсів країн світу

Режим валютного курсу (к-ть країн)	Якірна валюта				Цільові монетарні агрегати (25)	Інфляційне таргетування (34)	Інші цілі (43)
	Долар США (43)	Євро (26)	Композит (12)	Інша (8)			
Відеутність національного платіжного засобу (13)	Екватор, Зімбабве, Маршалові о-ви, Мікронезія, Палау, Панама, Сальвадор, Сх. Тімор	Косово, Сан Маріно, Чорногорія		Кірибати, Тувалу			
Валютне управління (12)	Гонконг, Джибуті Східнокарибський валютний союз (6)	Боснія та Герцеговина, Болгарія		Бруней Даруссалам			
Традиційна фіксація (44)	Аруба, Багами, Барбадос, Бахрейн, Бельг, Венесуела, Еритрея, Йорданія, Катар, Кюрасао і Сінт-Мартен, ОАЕ, Оман, Південний Судан, Саудівська Аравія, Туркменістан	Данія, Кабо-Верде, Коморські о-ви, Сан-Томе і Принсіпі Західноафриканський Економічний і Монетарний Союз (8), Економічне співтовариство країн Центральної Африки (7)	Фіджі, Кувейт, Лівія, Марокко, Самоа	Бутан, Лесото, Намбія, Непал, Свазіленд			Соломонові о-ви
Стабілізаційний режим (21)	Гаяна, Ірак, Казахстан, Ліван, Мальдіви, Суринам, Тринідад і Тобаго	Македонія	В'єтнам, Сінгапур		Бангладеш, Бурунді, ДР Конго, Гвінея, Шрі-Ланка, Таджикистан, Ємен		Ангола, Азербайджан, Болівія, Єгипет

Продовження таблиці 4

Режим валютного курсу (к-ть країн)	Якірна валюта			Цільові монетарні агрегати (25)	Інфляційне таргетування (34)	Інші цілі (43)
	Долар США (43)	Євро (26)	Інша (8)			
Повуча прив'язка (2)	Нікарагуа		Ботсвана			
Інші режими з можливістю коригування (15)	Гондурас, Ямайка	Хорватія		Китай, Ефіопія, Узбекистан	Вірменія, Домініканська республіка, Гватемала	Аргентина, Білорусь, Гаїті, Лаос, Швейцарія, Туніс
Фіксація у рамках горизонтально го коридору (1)			Тонга			
Інші режими керованого курсу (18)	Камбоджа, Ліберія		Аргентина, Іран, Сирія	Гамбія, М'янма, Нігерія, Руанда	Чехія	Коста Ріка, Киргизія, Малайзія, Мавританія, Пакистан, Росія, Судан, Вануату
Плавання (36)				Афганістан, Кенія, Мадагаскар, Малаві, Мозамбік, Папуа-Нова Гвінея, Сейшели, Сьєрра Леоне, Танзанія, Україна, Уругвай	Албанія, Бразилія, Колумбія, Грузія, Гана, Угорщина, Ісландія, Індонезія, Ізраїль, Корея, Молдова, Нова Зеландія, Парагвай, Перу, Філіппіни, Румунія, Сербія, ІІАР, Гайланд, Туреччина, Уганда	Індія, Маврикій, Монголія, Замбія
Вільне плавання (29)					Австралія, Канада, Чилі, Японія, Мексика, Норвегія, Польща, Швеція, Велика Британія	Сомалі, США ЄВС (19)

Примітка. Наведено за [9].

Третім елементом міжнародної валютної системи є валютний ринок, який сьогодні в основному представлений крупними міжнародними банками і значно меншою мірою – ТНК та центральними банками держав. Основні характеристики міжнародного валютного ринку за станом на квітень 2016 р., за даними Банку міжнародних розрахунків, представлено в табл. 5.

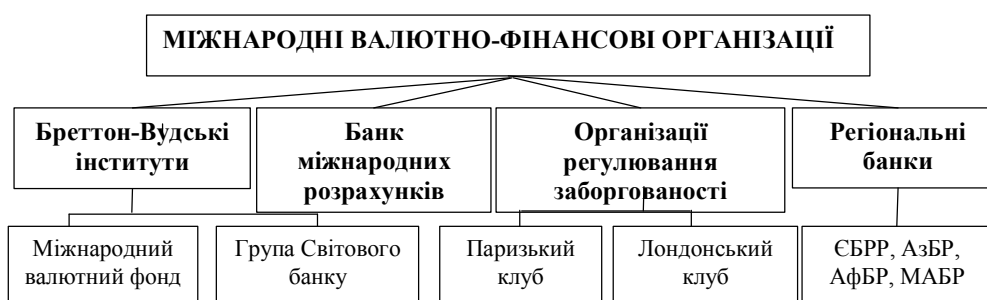
Таблиця 5

Основні індикатори світового валютного ринку, квітень 2016 р.

Середньоденний оборот валютного ринку, млрд. дол. США	Середньоденне співвідношення валют в обороті, %*2		Найпопулярніші валютні пари, % від середньоденного обороту		Географічний розподіл середньоденного обороту, %	
	операції спот	форвард	USD	EUR / USD	Велика Британія	
1654	700	EUR	87,6	17,7	США	37,1
2383	96	JPY	21,6	9,2	Сінгапур	7,9
254	5088	GBP	12,8	5,2	Гонконг	6,7
ін.		AUD	6,9	4,3	Японія	6,1
ЗАГАЛОМ		CAD	5,1	3,8	Франція	2,8
		CHF	4,8	3,5	Швейцарія	2,4
		CNY	4,0	2,3	Австралія	2,1
		SEK	2,2	2,1	Німеччина	1,8
		MXN	2,2	2,0	Данія	1,5
		ІНШІ	21,5	ІНШІ	ІНШІ	12,3

Примітка. Наведено за [10].

Змістом четвертого елементу міжнародної валютної системи є її регулятивна складова, що представлена міжнародними валютно-фінансовими організаціями, роль яких постійно зростає. Сучасна структура регулятивних інститутів міжнародної валютної системи наведена на рис. 2.

Рис. 2. Регулятивне середовище міжнародної валютної системи

Кризові явища 1990-х рр. і світова фінансова криза вказали на відсутність ефективних заходів глобального регулювання світової валютної системи, труднощі в управлінні глобальною ліквідністю, нестійкість валютних курсів. Система діючих

інститутів, які створені в першій половині ХХ ст., показали неспроможність вирішувати фінансові проблеми та проводити ефективні рішення на глобальному рівні [13]. Втрата довіри до цих інститутів сформувала в експертному товаристві думку щодо необхідності запровадження нових принципів ефективності, оновлення змісту, принципів комунікацій і прийняття рішень.

Проблеми нестабільності сучасної міжнародної валютної системи криються у збільшенні структурних глобальних дисбалансів та накопиченні прихованих системних ризиків. Політика збереження старого порядку сприятиме консервації слабких елементів структури і збереженні її нестійкості. Реальна стабілізація світової економічної й фінансової системи вимагає формування нового підходу, нових принципів та бази існування міжнародної валютної системи. Нездатність і обмеження можливостей сучасного валютного порядку вчасно й адекватно виробляти необхідний набір механізмів щодо стабілізації системи, викликали необхідність пошуку нових концепцій її реформування, оскільки безпека всієї системи політико-економічних відносин пов'язана з усвідомленою необхідністю руху до нового порядку міжнародної валютної системи.

Очевидно, що кризові явища в економіці завжди породжують різні проекти реформування світової валютної системи. Загалом сьогодні існують два напрямки реформування світової валютної системи: модернізація існуючої фінансово-економічної системи й ідея її всебічного перегляду. Деякі країни, а саме США і Великобританія, вважають, що достатньо буде лише удосконалити окремі елементи існуючої системи, тобто провести часткову модернізацію, за якої основні важелі впливу на фінансову ситуацію в світі залишаться без змін, тобто США збережуть домінуючий вплив американського долара як основної резервної валюти. Альтернативою виступає ідея, згідно з якою світова валютна система потребує кардинальних змін, у тому числі за рахунок розширення кола країн, що будуть мати вплив на світові фінансові інститути, відходу від домінування однієї резервної валюти та посилення контролю за фінансовими потоками й операціями [14].

Перспективність введення багатовалютного стандарту як базового елемента нової світової валютної системи обумовлена посиленням тенденції переходу від моноцентризму, сформованого після Другої світової війни, до поліцентризму в світі. Багатовалютний режим дасть змогу забезпечити: стабільність – пом'якшить "дилему Тріффіна", обмежить ряд причин тривалих дисбалансів; ефективність – зменшить накопичення дорогих і ризикованих офіційних валютних резервів, збільшить стимули до розміщення капіталу в межах кожного валютного блоку; реалізованість – позитивний ефект буде накопичуватись поступово за умови плаваючого валютного курсу провідних валют та вільного руху капіталу, а також більш гнучкої політики валютного курсу інших країн або регіональної прив'язки; рівність – зменшення асиметричності за рахунок вільного плаваючого курсу ключових валют; конкурентність – буде сприяти формуванню конкурентного середовища у валютній сфері.

Висновки. В умовах глобалізації для нормального функціонування світової економіки необхідна стабільна, передбачена і функціонуюча за заздалегідь відомими правилами міжнародна валютна система, в основі якої буде лежати підтримка макроекономічної та фінансової дисципліни провідними світовими економіками. Необхідність реформування міжнародної валютної системи продиктована вразливістю і нестійкістю її структури, що створює загрози гармонійному розвитку міжнародних економічних і валютно-фінансових відносин. Для подолання існуючої асиметричності

системи як джерела глобальної нестабільності потрібні реформи, що відходять від реставрації старих принципів “вашингтонського консенсусу” і дають змогу побудувати нову систему, яка спирається на справедливий порядок у світовій економічній системі. Пошук нових інструментів світової валютної системи розвивається в напрямку введення системи регіональних валют, створення єдиної світової резервної валюти або удосконалення вже існуючих СДР Міжнародного валютного фонду.

Таким чином, формування нової міжнародної валютної системи – це тривалий та складний процес безперервного вдосконалення, який визначає й активізує її нові принципи для утворення повноцінно функціонуючої системи при структурній єдності та органічній взаємодії всіх її елементів за умови міжнародного консенсусу з метою збільшення загального добробуту.

Список використаних джерел

1. Шуба О. А. Резервні валюти у структурі світової валютної системи / О. А. Шуба // Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. – 2016. – № 90. – С. 147–152. – (Серія “Економічна”).
2. Балабанов И. Т. Внешнеэкономические связи : уч. пособ. [для студ. вузов, обуч. по экон. спец. и направл.] / И. Т. Балабанов, А. И. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 511 с.
3. Jonathan Williams with Joe Cribb and Elizabeth Errington, ed. (1997). *Money a History*. British Museum Press.
4. Bordo, M. D. (1999). *The gold standard and related regimes: collected essays*. Cambridge University Press.
5. Новак С. М. Еволюція світової валютної системи / С. М. Новак // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2014. – № 1. – С. 213–220.
6. IMF. *World Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves* [Electronic resource]. – Mode of access : <http://data.imf.org/regular.aspx?key=41175>.
7. IMF. *Special Drawing Right SDR* [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/sdr.htm>.
8. Lyzun M. *Evolution of regional monetary integration* / M. Lyzun // Сборник доклади. Юбилейна международна научна конференция “Развитието на Българската икономика – 25 години между очакванията и реалността” (Свищов, 20–21 ноември 2015 р.). – Свищов, България, 2015. – С. 54–62.
9. *International Monetary Fund, Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions* (Washington, October 2014).
10. BIS. *Triennial Central Bank Survey of foreign exchange and OTC derivatives markets in 2016* [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.bis.org/publ/rfx16.htm>.
11. Козюк В. В. Глобальна фінансова консолідація: наслідки для формування глобально-центричної моделі фінансової стабільності / В. В. Козюк // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 1. – С. 3–10.
12. Ліщинський І. Вплив регіоналізації ринків нафти на динаміку валютних курсів та процеси валютної інтеграції / І. Ліщинський, М. Лизун // Економічний простір. – 2015. – № 100. – С. 13–23.
13. Моисеев С. Р. Реформа глобальной финансовой архитектуры / С. Р. Моисеев // Финансы и кредит. – 2001. – № 8. – С. 17–24.

14. *Мировая финансовая система: ремонт фасада или кардинальная перестройка [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://chelfin.ru/tech/other/59238.html>.*

References

1. Shuba O. A. Rezervni valiuty u strukturi svitovoi valiutnoi systemy [Reserve currencies in the international currency system]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriya "Ekonomichna" – Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv National University. Economic Series*, 2016, No. 90, pp. 147–152 [in Ukrainian].
2. Balabanov I. T., Balabanov A.I. Vneshneekonomicheskie svyazi: uchebnoe posobie [International economic relations]. Moskva: Finansy i statistika, 2001, 511 p. [in Russian].
3. Williams J., Cribb J., Errington E. *Money a History. British Museum Press, 1997 [in English]*.
4. Bordo M. D. The gold standard and related regimes: collected essays. Cambridge University Press, 1999 [in English].
5. Novak S. M. Evoliutsiia svitovoi valiutnoi systemy [The evolution of the international currency system]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 2014, No. 1, pp. 213–220 [in Ukrainian].
6. IMF. World Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves, from <http://data.imf.org/regular.aspx?key=41175> [in English].
7. IMF. Special Drawing Right SDR, from <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/sdr.htm> [in English].
8. Lyzun M. Evolution of regional monetary integration. *Sbornyk doklady. Yubyleina mezhdunarodna nauchna konferentsiya "Razvytyeto na Blharskata ykonomyka – 25 hodyny mezhdru ochakavanyiata y realnostyete" (Svyshchov, 20–21 noemvry 2015 r.) – Book of reports, Svyshchov, Blharya, 2015, pp. 54–62 [in English]*.
9. International Monetary Fund. Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions, Washington, October 2014 [in English].
10. BIS. Triennial Central Bank Survey of foreign exchange and OTC derivatives markets in 2016, <http://www.bis.org/publ/rpfx16.htm> [in English].
11. Koziuk V. V. Hlobalna finansova konsolidatsiia: naslidky dlia formuvannia hlobalno-tsentrychnoi modeli finansovoi stabilnosti [Global financial consolidation: impacts on the formation of the global-centered model of financial stability]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk – Galician economic bulletin*, 2009, No. 1, pp. 3–10 [in Ukrainian].
12. Lishchynskiy I., Lyzun M. Vplyv rehionalizatsii rynkiv nafty na dynamiku valiutnykh kursiv ta protsesy valiutnoi intehratsii [The impact of regionalization of oil markets on the dynamics in exchange rates and monetary integration]. *Ekonomichnyi prostir – Economic scope*, 2015, No. 100, pp. 13–23 [in Ukrainian].
13. Moiseev S. R. Reforma globalnoy finansovoy arkhitektury [reform of the global financial architecture]. *Finansy i kredit – Finance and credit*, 2001, No. 8, pp. 17–24 [in Russian].
14. *Mirovaya finansovaya sistema: remont fasada ili kardinalnaya perestroyka [The global financial system: the repair of the facade or radical restructuring]*, from <http://chelfin.ru/tech/other/59238.html> [in Russian].

Редакція отримала матеріал 22 вересня 2016 р.